

Maratha Vidya Prasarak Samaj's

ARTS & COMMERCE COLLEGE, VADNER BHAIRAV

Tal. Chandwad, Dist. Nashik, Pin – 423111

Affiliated to S.P.Pune University, Pune

(ID No-PU/NS/AC/142/2009)

ISO 9001 : 2015 Certified

Website – www.vadnercollege.ac.in E- Mail – iqac.vadnercollege@gmail.com

---

1.3.3.1. Number of students undertaking project work/field work / internships

Year	2019-20
Student	101
Percentage	32.90 %

MARATHA VIDYA PRASARAK SAMAJ'S
ARTS AND COMMERCE COLLEGE, VADNER BHAIRAV
TAL - CHANDWAD DIST - NASHIK (MAHARASHTRA)

Student Enrollment List (AY 2019-20)

EVS

Sr No	Student Name	Cast
S.Y.B.A		
01	Aher Dnyaneshwar Dilip	Open
02	Aher Pratibha Shivaji	OBC
03	Bendake Prajyot Shivaji	NT(C)
04	Binnar Kavita Balu	NT(C)
05	Binnar Rupali Ashok	NT(C)
06	Binnar Yogita Suresh	OBC
07	Charose Shivani Bajiro	ST
08	Chavan Nitin Anil	Open
09	Dhanait Pooja Navnath	OBC
10	Gangurde Ashwini Sanjay	SC
11	Gangurde Kiran Rajendra	SC
12	Gave Rajashri Jaysing	ST
13	Ghadoje Jyoti Madhukar	Open
14	Jadhav Jayashri Pandharinath	Open
15	Jadhav Swati Balasaheb	OBC
16	Jadhav Swati Ravsaheb	Open
17	Jadhav Yogesh Dashrath	Open
18	Jamdhade Jayshri Shekhar	Open
19	Jangam Arti Surendra	Open
20	Kadale Urmila Dattatrya	ST
21	Kandekar Ruchita Chandrakant	Open
22	Karvar Ananda Dharma	NT(C)
23	Kedare Ranjan Shankar	SC
24	Kopare Ashwini Vilas	Open
25	Kotwal Nikita Nilesh	OBC
26	Kunde Dipali Rajaram	Open
27	Lagad Shivani Sunil	Open
28	Mali Dipali Bhaskar	ST
29	Malode Pooja Dilip	Open
30	Nilskar Dhananjay Ganpat	Open
31	Niphade Sakshee Vilas	Open
32	Pachorkar Chetan Vasant	OBC
33	Pachorkar Rahul Balasaheb	Open
34	Pagar Tushar Parashram	Open

35	Pawar Ashwini Anil	Open
36	Pawar Manisha Rajaram	ST
37	Purkar Shraddha Arun	Open
38	Raut Nisha Shivaji	OBC
39	Sagar Pranali Sanjay	OBC
40	Sawant Priyanka Vilas	Open
41	Shende Rutik Abaji	ST
42	Shinde Kakasaheb Govind	OBC
43	Shinde Ragini Keshav	Open
44	Shinde Sonali Ashok	Open
45	Teknar Ganesh Shivaji	NT(C)
46	Teknar Harshal Ashok	OBC
47	Teknar Rahul Ashok	NT(C)
48	Tidake Roshan Balasaheb	Open
49	Tidake Rupali Dilip	Open
50	Vakte Bhagyashri Bhikaji	Open
51	Vakte Sagar Dattatray	Open
52	Vakte Saurabh Mangesh	Open
53	Vhargal Manisha Uttam	DT(A)
54	Vhargal Madhuri Bhausahab	OBC
S.Y.B.Com		
55	Adhikar Janhavi Rakesh	OBC
56	Ambekar Deepali Ramesh	OBC
57	Bhalerao Shivani Kailas	OBC
58	Bhalerao Yamini Atmaram	Open
59	Bhavar Rajashree Kailas	OBC
60	Bhavar Vaibhav Sahebrao	Open
61	Boraste Nikita Ashok	OBC
62	Borse Bhushan Anil	OBC
63	Chaudhari Ashwini Kailas	OBC
64	Chaudhari Dhanashri Ashok	OBC
65	Dhanait Pooja Anil	Open
66	Dhanait Rohini Manikrao	Open
67	Gachale Yogesh Vijay	Open
68	Gangurde Namrata Rajendra	SC
69	Gangurde Unmesh Ujjawal	SC
70	Jadhav Bhagyashri Vasanttrao	OBC
71	Jadhav Gayatri Kailas	OBC
72	Jadhav Jayashri Arun	OBC
73	Jadhav Kanchan Manik	OBC
74	Jadhav Puja Ankush	OBC
75	Jadhav Puja Balasaheb	Open
76	Jadhav Puja Sahebrao	Open
77	Jadhav Rupali Sunil	OBC

78	Jadhav Swati Ramnath	OBC
79	Kale Madhuri Nivrutti	OBC
80	Kanhe Poonam Narendra	Open
81	Kolhe Shubhangi Ganpat	Open
82	Lokhande Arati Sampat	OBC
83	Mahale Abhishek Ramrao	Open
84	Mhaskar Namrata Govind	Open
85	Nikam Vaishali Ravindra	OBC
86	Nikhade Gayatri Dnyaneshwar	OBC
87	Pachorkar Sanket Anil	Open
88	Pagar Pooja Sudahm	Open
89	Pagar Sonali Shivaji	OBC
90	Pawar Madhuri Manikrao	Open
91	Pawar Manoj Balasaheb	Open
92	Pawar Shubham Sanjay	OBC
93	Salade Swarupa Dnyaneshwar	Open
94	Salunke Archana Suresh	OBC
95	Salunke Dipali Balasaheb	OBC
96	Salunke Rupali Balasaheb	OBC
97	Thorat Ankita Dnyaneshwar	OBC
98	Tidake Varsha Narayan	OBC
99	Tidke Shivani Balasaheb	OBC
100	Tidke Vaishali Anil	Open
101	Watpade Pritam Rajendra	Open

PRINCIPAL
Arts & Commerce College.
Vadner Bhairav
Tal.Chandwad (Nasik)

पर्यावरण जाणीव जागृती

प्रकल्प अहवाल

महाविद्यालयाचे नाव - कला व वाणिज्य

महाविद्यालय वडनेर, ता. चांदवड.

विद्यार्थ्याचे नाव - तिडके वैशाली अनिल

विद्यापीठ परीक्षा नंबर-

विषय - पर्यावरण सतर्कता

मार्गदर्शकाचे शिक्षकाचे नाव - प्रा. ए.एल.भगत.सर

विद्यार्थ्याची सही

मार्गदर्शकाची सही

जाणीव जागृती या विषय अंतर्गत राबविलेल्या प्रकल्पाविषयी -

प्रस्तावना

मराठी शब्दांतील पर्यावरण या शब्दाच्या व्याख्येनुसार सजीवांच्या नैसर्गिक परिसरास पर्यावरण असे म्हणतात. वैज्ञानिक परिभाषा कोश अनुसार पर्यावरण या संस्थेत संयत वनस्पती अथवा प्राणी ज्या नैसर्गिक परिसरात जगतात वाढतात. तेथील हवा जमीन पाणी इतर सजीव पर्जन्यमान उंची तापमान सर्वांचा समावेश होतो मराठी विश्वकोशातील व्याख्येनुसार विशिष्ट वेळेचे पर्यावरण म्हणजे शीला तारण, जलतरण, जीवावरण व वातावरण या मुख्य वैज्ञानिक घटकांतील सतत चालू असणाऱ्या प्रक्रिया व आंतरक्रिया याचा परिणाम होय सजीवांना त्यांच्या जीवन संघर्षासाठी आणि उत्क्रांती मध्ये सभोवतालच्या पर्यावरणाशी जुळवून घ्यावे लागते. अथवा अनुकूल असे बदल करावे लागतात जे सजीव आपल्यात बदल घडवू शकत नाही त्यांना आपल्या प्राणास मुकावे लागते. कारण जो बदल स्वीकारतो तीच येथे तर धरून राहू शकते.

पर्यावरण आणि मानव यांचे परस्पर संबंध नेहमी बदलत असतात पर्यावरण रक्षण करणे सर्वांची जबाबदारी आहे पर्यावरण संरक्षण प्रत्येकाचे कर्तव्य आहे. माणसाला वृक्षवेली चे मोठेपण त्यांची आवश्यकता फार पूर्वीच कळाली आहे. म्हणते का संस्कृती एका संस्कृत श्लोकात सांगितले आहे.

की ते त्यागाच्या भावनेने स्वतः उन्हात उभे राहतात व इतरांना आपली सावली देतात. ज्यांची फळे-फुले ही दुसऱ्यांसाठी असतात असे त्यागमय जीवन जगणारे वृक्ष एखाद्या पुरुषा सारखेच असतात. वृक्ष रुपी सत पुरुषाचे सानिध्य लाभावे असे वाटते.

❖ पहिले झाड त्याचे नाव - अर्जुन

पहिल्या झाडाचा लावतांनाचा फोटो

- झाडाचे मराठी नाव - अर्जुन
- झाडाचे इंग्रजी नाव - The White Murdah Tree
- झाडाचे बोटॅनिकल नाव - Terminalia Arjuna
- झाडाचे अक्षवृत्तीय स्थान - 20.243433
- झाडाचे रेखावृत्तीय स्थान - 74.009987
- झाडाची लावतानांची उंची - 145 CM
- झाडाची आत्ताची उंची - 280 CM
- झाडाची बोटॅनिकल माहिती - (मराठीत किवा इंग्रजीत)

अर्जुन हा वृक्ष एक औषधी झाड आहे. जो भारतात जन्मती याला (नदी-नाल्यांच्यामुळे) असे देखील म्हणतात हे वृक्ष बोलणे म्हणजे हुआ साठी साजरी या नावाने ओळखले जाते. हे सुमारे 100 ते 100 फूट उंच आहे आणि हिमालयाच्या पायथ्याशी कोरडे पर्वतीय भागातील नाल्यांच्या किनारपट्टी आणि बिहार मध्य प्रदेशामध्ये ही बरीच आढळतात. जेव्हा त्याची झाडाची साल काढून टाकले जाते. तेव्हा ती पुन्हा वाढते. झाडाची साल फक्त वापरली जाते म्हणून वाढण्यास कमीत कमी दोन पावसाळ्याची आवश्यक असते. तीन वर्षांच्या चक्रात आढळते बाहेरून पांढरे असते अतुल जाड आणि हलकी गुलाबी असते. समाज चार मिलिमीटर चाड ही साल वर्षातून एकदा आपोआप बाहेर पडते. आणि खाली पडते सौ तुरट तीक्ष्ण आहे आणि त्या टॉवर झाडातून एक प्रकारचा दूध बाहेर येतो.

अर्जुन वृक्षाला यामुळे हे नाव मिळाले आहे पांढरा राखाडी झाड असलेल्या गुळगुळीत खोडाचा हा वृक्ष अस्सल भारतीय वंशाचा आहे. वरचे खोडाचे साल निघून गेल्यावर याचे खोड ताजेतवाने दिसते. वर्षाचे किमान सहा-सात महिने वाहणारे पाणी त्याचे बी रुजतात हिमालयापासून कन्याकुमारीपर्यंत तसेच श्रीलंका मलेशिया ब्रह्मदेश तिथे हा वृक्ष आढळतो हा एक भव्य वृक्ष आहे या वृक्षाच्या वाढलेल्या फांद्या थोड्या खाली झुकलेल्या असतात. वृक्ष आहे हा वृक्ष सुरुवातीला सुरुवातीच्या काळात फार हळू वाढते.

❖ दुसरे झाड त्याचे नाव - सीताफळ

पहिल्या झाडाचा सध्याचा फोटो

दुसऱ्या झाडाचा लावतांनाचा फोटो

- झाडाचे मराठी नाव - सीताफळ
- झाडाचे इंग्रजी नाव - Clustered apple
- झाडाचे बोटॅनिकल नाव - Annona
- झाडाचे अक्षवृत्तीय स्थान - 20.243620
- झाडाचे रेखावृत्तीय स्थान - 74.010326
- झाडाची लावतांना उंची - 45 CM
- झाडाची आत्ताची उंची - Nill
- झाडाची बोटॅनिकल माहिती - (मराठीत किंवा इंग्रजीत)

सीताफळ हे मोर्चा उष्णकटिबंधीय अमेरिका आणि वेस्टइंडीज भागातील व महोत्सव या नावाच्या झाडाचे फळ आहे. व्यापाऱ्यांनी ते आशियामध्ये आणले होते या फळाचे जुने नाव आत्ता अजून बंगाली व इतर भाषांमध्ये आढळते सीताफळ हे हिरव्या रंगाचे एक गोड फळ आहे. खरेतर याचे नाव सिताफळ नंतर त्याचा सीताफळ व मग सीताफळ असा

झाला. सीताफळ हे कोरडवाहू असून डाळींब या कोरडवाहू खालोखाल या पिकाचे क्षेत्र आणि बाजारपेठेतील मागणी ही दिवसेंदिवस वाढत आहे.

या पिकासाठी लागणारी हलकी जमीन हवे असणारे हवामान व कमी पाणी अशा प्रकारचे उपलब्धता महाराष्ट्रात मोठ्या प्रमाणावर असल्यामुळे महाराष्ट्रात या पिकाखालील क्षेत्र वाढलेले आहे. या फळ पिकाचे महत्व ओळखून भारतीय कृषी अनुसंधान परिषदेने महात्मा फुले कृषी विद्यापीठात या पिकांच्या संशोधनासाठी एक स्वतंत्र संशोधन केंद्र सन 2007 मध्ये पुणे जिल्ह्यातील मौजे जाधव वाडी तालुका पुरंदर येथे सुरू करण्यात आले. आहे सीताफळ यामध्ये सुधारित उत्पादन तंत्रज्ञानाचा अभ्यास करणे सिताफळा वर येणाऱ्या केळीचे आणि रोगांचे व्यवस्थापन करणे काढणीपश्चात तंत्रज्ञानाचा अभ्यास करणे हे या संशोधन केंद्राची मूळ उद्दिष्ट आहे.

दुसऱ्या झाडाचा सध्याचा फोटो

Nili

महाविद्यालयाने सुरु केलेल्या या उपक्रमाविषयी तसेच पर्यावरण संवर्धनासाठी आपल्या मताविषयी सविस्तर मत लिहा

सावित्रीबाई फुले विद्यापीठाच्या अंतर्गत मी पर्यावरणाच्या संवर्धनाविषयी हा प्रकल्प तयार केला. त्यासाठी आमचे मार्गदर्शक व प्राध्यापक अमोल भगत सर यांनी पर्यावरणाबद्दल अमूल्य मार्गदर्शन केले. यात पर्यावरणाविषयी ज्ञान आकलन कौशल्य जागृती आणि प्रत्यक्ष अनुभव घेऊन प्रत्येकाने आपली सकारात्मक मनोभूमिका निर्माण करणे आपण पर्यावरणास एक अमूल्य संपत्ती समजले जाते. पर्यावरणात अनेक प्रकारचे वृक्ष वेली असतात या प्रकल्पाचा अभ्यास करत असताना. कोणत्या वृक्षांचा आपण औषध म्हणून किंवा एका वृक्षाचा कसा वापर करू शकतो हे शिकले पर्यावरण जाणीव जागृती प्रकल्पाचा अभ्यास करत असताना मी दोन प्रकारचे झाड लावले. त्या झाडांची व्यवस्थित काळजी घेतली व त्यांना खते पाणी दिले त्या झाडांची निगा ठेवत असताना अतिशय आनंद झाला.

आपल्या देशात पर्यावरणाची गुणवत्ता विकसित करणे जनतेमध्ये पर्यावरण संरक्षणाची व संधारणाची ऊर्मी निर्माण करणे आणि निर्णय घेण्याची पात्रता विकसित करणे ही पर्यावरण शिक्षणाचे मुख्य ध्येय ठरविण्यात आली कला व वाणिज्य महाविद्यालय वडनेर भैरव येथील प्राचार्य व मार्गदर्शक भगत सर यांनी वेळोवेळी पर्यावरणाविषयी हवी ती माहिती दिली. त्यामुळे मला पर्यावरण जनजागृती बद्दल प्रेरणा मिळाली त्याबद्दल मी त्यांचा आभारी आहे.

“ झाडे लावा, झाडे जगवा”

पर्यावरण जाणीव जागृती

प्रकल्प अहवाल

महाविद्यालयाचे नाव - कला व वाणिज्य महाविद्यालय वडनेर,
ता. चांदवड.

विद्यार्थ्याचे नाव - मनोज बाळासाहेब पवार

विद्यापीठ परीक्षा नंबर - 67673

विषय - पर्यावरण सतर्कता

मार्गदर्शकाचे शिक्षकाचे नाव - प्रा. ए.एल.भगत.सर

विद्यार्थ्याची सही

मार्गदर्शकाची सही

जाणीव जागृती या विषय अंतर्गत राबविलेल्या प्रकल्पाविषयी -

प्रस्तावना

सजीवांचे जीवन वाढ विकास व पुनरुत्पादन यावर प्रकृतीत व सजीव घटकांच्या संयुक्त परिणाम पर्यावरण असे म्हटले जाते त्यांच्या परिसरात लिहिल्या सर्व नैसर्गिक व मानवनिर्मित घटकांचा पर्यावरणाचा समावेश होतो पर्यावरणाचे संतुलन साधण्यासाठी मध्ये लोकलमध्ये पर्यावरण सतर्कता गुप्ता जागृतता फोन करणे गरजेचे झालेले आहे आहे हे या विषयात पुढील प्रमाणे स्पष्ट करता येईल मोठ्या प्रमाणावर जंगलतोड होत आहे यास मलावत करण्याची त्यामुळे वनस्पतींचे आच्छादन कमी होऊन तापमानात वाढ होते त्यामुळे अनेक समस्या निर्माण होतात त्यासाठी लोकांच्या मनात पर्यावरणाचे महत्त्व देणे आवश्यक आहे थोडक्यात जाणीव जागृती उपक्रमामुळे सभोवतालच्या परिसरातील लोकांना याचे महत्त्व लक्षात येईल हा उपक्रम राबविल्याने पर्यावरणाच्या फायद्यासाठी पर्यावरण जाणीव जागृती या विषयांतर्गत थोडासा फार हातभार लागेल

❖ पहिले झाड त्याचे नाव - सीता अशोक

पहिले झाड लावतांनाचा फोटो

- झाडाचे मराठी नाव - सीता अशोक
- झाडाचे इंग्रजी नाव - Sita Ashoka
- झाडाचे बोटॅनिकल नाव - Saraca Asoca
- झाडाचे अक्षवृत्तीय स्थान - २०.२६७३७३
- झाडाचे रेखावृत्तीय स्थान - ७४.०२५४२५
- झाडाची लावतांची उंची - ८५ CM
- झाडाची सध्याची उंची - २६५ CM
- झाडाची बोटॅनिकल माहिती - (मराठीत किवा इंग्रजीत)

सीता अशोका या झाडाला हिंदीमध्ये अशोक म्हणतात तसेच अम्पीच असेही म्हणतात. गुजराती भाषेत सीता अशोकाला अशोपालव असे म्हणतात. तेलुगुमध्ये अशोकामू असे म्हणतात. सीता अशोका हि मुळची भारतीय वनस्पती आहे .

सीता अशोका हे मुळचे भारत श्रीलंकेतला असलेला सीता अशोका हे वृक्ष सुंदर दिसणाऱ्या सदाहरित वृक्षामध्ये गणला जातो . बागेत पिरामिडसारख्या

दिसणाऱ्या शोभेसाठी असलेला जो अशोक म्हणून ओळखला जातो तो अशोक नसून हा अशुपाल्व वृक्ष आणि सीतेला अशोकवनात ठेवले होते तो वृक्ष म्हणजे अशोक किंवा सीता अशोका होय . साराका अशोका हे शास्त्रीय नाव आहे .हि वनस्पती सिसालपिनेसी म्हणजे गुलमोहोराच्या उपकुळातील आहे कारण सीता अशोका या झाडाला गुलमोहोराच्या झाडासारखे लाल फुले येतात .भारतात अशोका ,रक्तपल्लव या नावांनी ओळखला जातो .

एकाच छटांची या सर्व छटांची फुले दिसतात .झाडांच्या खोडाला अगदी जमिनिलागाताच्या खोडापासून तर फांद्यापर्यंत , शेंड्यापर्यंत हळदी कुंकवाच्या रंगाच्या फुलांचे गुच्छ लागडतात ते पाहणे म्हणजे विलक्षण नेत्रसुखच.सीता अशोका या झाडाचं आणखी एक वेगळेपण म्हणजे संपूर्ण झाड फुलांनी लगडलेला असली तरी लांबट आकाराच्या शेंगा मात्र पानाच्या टोकालाच लागतात . प्रत्येक शेंगेत बिया असतात त्यांचा रंग राखाडी असतो .

अशोका वृक्षाचे वैद्यकीय उपयोग अनेक आहेत .विशेषता सालीचा उपयोग गर्भाशयाच्या विकारांवरहोत असल्याने या सालीला मेडिसिन उद्योजकाकडून मागणी आहे . त्या झाडाच्या फुलांचा उपयोगही होतो . सीता अशोका या झाडाची साल स्त्रियांच्या राक्ताशुधीकारानासाठी आणि तसेच वातविकार यात अशोकाची साल गुणकारी मानली जाते .

❖ दुसरे झाड त्याचे नाव - आंबा

पहिल्या झाडाचा सध्याचा फोटो

दुसऱ्या झाडाचा लावतांनाचा फोटो

- झाडाचे मराठी नाव - आंबा
- झाडाचे इंग्रजी नाव - mango

- झाडाचे बोटॅनिकल नाव - Mangifera Indica
- झाडाचे अक्षवृत्तीय स्थान - 20.263614
- झाडाचे रेखावृत्तीय स्थान - 74.027993
- झाडाची लावतांना उंची - 65 CM
- झाडाची बोटॅनिकल माहिती - (मराठीत किंवा इंग्रजीत)

आंबा हा विषुववृत्तीय प्रदेशात आढळणारा झाड आणि फळ आहे अवीट गोडीच्या या फळाला महाराष्ट्रात कोकणचा राजा म्हणतात एप्रिल-जून या या फळाचा मोसम असतो आंब्याचा उगम नक्की कुठे झाला हे अज्ञात आहे परंतु दक्षिण आणि दक्षिण पूर्व आशिया मध्ये मोठ्या प्रमाणातील जैववैविध्य पाहता आणि तेथील 250 ते 300 लक्ष वर्षांचा जीवाश्मांचा इतिहास पाहता आंब्याचा उगम याच भागात झाला असावा असे मानण्यात येते आंब्याला धार्मिक कार्यातही खूप महत्त्व आहे कोणत्याही शुभप्रसंगी मंगल कार्यात आणि सणांच्या दिवशी दाराला आंब्याच्या पानांचे तोरण बांधतात कलश पूजन हे भारतीय संस्कृतीचे अग्रगण्य प्रतीक आहे कशात नेहमी आंब्याच्या पाणी ठेवतात उन्हाळ्यात घामामुळे शरीरातील पाणी आणि क्षार कमी होऊन थकवा जाणवतो यासाठी कैरीचे पन्हे उत्तम आहे पण हे प्यायला मूळ उन्हाळ्याचा त्रास कमी होतो आपल्याला आरोग्य देण्याच्या दृष्टीने या दिवसात कैरीची डाळ खाण्याची पद्धत आहे कच्च्या कैरीचे घर अंगाला लावून आंघोळ केल्यास त्याचा त्रास होत नाही

दुसऱ्या झाडाचा सध्याचा फोटो

Nill

महाविद्यालयाने सुरु केलेल्या या उपक्रमाविषयी तसेच पर्यावरण संवर्धनासाठी आपल्या मताविषयी सविस्तर मत लिहा

आजही पर्यावरण संवर्धनासाठी सरकार व जनता फार जागृत झाली आहे असे दिसून येत नाही परंतु मी आणि बहुसंख्य विद्यार्थ्यांनी अशा उपक्रमांना प्राधान्य दिल्यावर आपण पर्यावरण संवर्धनासाठी आपण जागृत झालेले आहोत याचे मला समाधान वाटते हा उपक्रम राबविल्याने आजूबाजूच्या परिसरातील लोक आमचे व महाविद्यालयाचे नाव घेत आहेत त्यामुळे या उपक्रमाविषयी मला फार आनंद होत आहे याचा शंभर टक्के फायदा आपल्याला आपल्या जीवनासाठी व आपल्या पुढच्या पिढीसाठी नक्कीच होईल महाविद्यालयाच्या पर्यावरण जाणीव जागृती या उपक्रमा मुळे मला माझ्या जीवनात कितीतरी दिवसातून झाडे लावायला मिळाली मीही दोन झाडे शेताच्या बांधावर लावलेली आहे ही झाडे लावल्यामुळे पर्यावरण संबंधीची अद्यावत अद्यावत माहिती परिसरातील लोकांपर्यंत जलद पोहोचविता येणे शक्य झालेले आहे त्यामुळे परिसरातील लोक व समाज

पर्यावरणाबाबत अधिक जागृत होऊ शकेल याचा मला फार आनंद होत आहे
थोडक्यात पर्यावरण जागृती करण्यासाठी मानवी आरोग्य सुधारण्यासाठी व
त्यासंबंधी माहिती लोकांपर्यंत पोहोचवून पर्यावरण ऱ्हास कमी करण्यासाठी हा
उपक्रम महत्त्वाची भूमिका पार पाडू शकेल

पर्यावरण जाणीव जागृती

प्रकल्प अहवाल

महाविद्यालयाचे नाव - कला व वाणिज्य महाविद्यालय वडनेर,
ता. चांदवड.

विद्यार्थ्यांचे नाव - जाधव स्वाती बाळासाहेब

विद्यापीठ परीक्षा नंबर-

विषय - पर्यावरण सतर्कता

मार्गदर्शकाचे शिक्षकाचे नाव - प्रा. ए.एल.भगत.सर

विद्यार्थ्यांची सही

मार्गदर्शकाची सही

जाणीव जागृती या विषय अंतर्गत राबविलेल्या प्रकल्पाविषयी -

प्रस्तावना

सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठ अंतर्गत पर्यावरण जनजागृती हा प्रकल्प राबविण्यात आला. या प्रकल्पात संतुलित विकास साधण्यासाठी पर्यावरण संरक्षणाचा विचार समाजात रुजला पाहिजे. याबाबत समाजात जागृतता व जाणीव निर्माण झाली पाहिजे. या उद्देशाने विद्यापीठ अनुदान आयोगाने सर्व विद्यार्थ्यांमध्ये नव्याने समाविष्ट करून तो अनिवार्य करण्याचा गौरवास्पद निर्णय घेतला आहे.

आपण प्रत्येक जण आपल्या पर्यावरणात सतत काहीतरी कृती करत असतो. व त्या कृतीचा पर्यावरणावर परिणाम होतात. त्याप्रमाणे आपण टाकलेल्या दगडाचा स्पर्श जलाशयाला होतात पृष्ठभागावर तरंग उठवू लागतात व एकदा सुरु झालेली ही प्रक्रिया आपण थांबू शकत नाही. त्याचप्रमाणे आपण केलेल्या कृतीचा पर्यावरणावर परिणाम होत असतो. आजच्या अतिशय बिकट परिस्थितीत पर्यावरण विषयीची मानवाची जाण वाढवून एकात्मिक टिकाऊ विकास प्रक्रियेचा अवलंब करण्याची आज नितांत गरज आहे. जगातील निसर्गनिर्मित जैविक अजैविक आणि मानवनिर्मित विविध बाबींचा अभ्यास पर्यावरण शास्त्रात समाविष्ट होतो.

वैदिक काळात देव आणि दानवांच्या समुद्रमंथनात भगवान शंकरांनी आपल्या गळ्यात विष साठवले आणि ते नीलकंठ झाले. आज आपणच निर्माण

केलेले विष (पर्यावरणाची हानी) पचवून टाकण्यासाठी आपणा सर्वांना नीलकंठ होण्याची नितांत गरज आहे.

आणि यासाठी चा मंत्र म्हणजे

“पर्यावरण रक्षण व संवर्धन”

❖ पहिले झाड त्याचे नाव - आंबा

पहिल्या झाडाचा लावतांनाचा फोटो

- झाडाचे मराठी नाव - आंबा
- झाडाचे इंग्रजी नाव - Mango
- झाडाचे बोटॅनिकल नाव - Mangonifera
- झाडाचे अक्षवृत्तीय स्थान - 20.27275654

➤ झाडाचे रेखावृत्तीय स्थान - 74.046691

➤ झाडाची लावतानांची उंची - 32 CM

➤ झाडाची आत्ताची उंची - 130 CM

➤ झाडाची बोटॅनिकल माहिती - (मराठीत किंवा इंग्रजीत)

आंबा वृत्तीय प्रदेशात आढळणार झाड आणि फळ आहे आंबट गोड चा फळ आहे. या फळाला महाराष्ट्रात कोकणचा राजा म्हणतात. एप्रिल-जून हा या फळाचा मोसम असतो. आंब्याचा उगम नक्की कुठे झाला हे अज्ञात आहे. परंतु दक्षिण आणि दक्षिणपूर्व आशिया मध्ये मोठ्या प्रमाणातील जैववैविध्य पाहता आणि तेथील 250 ते 300 लक्ष वर्षांचा जीवाश्मांचा इतिहास पाहता आंब्याचा उगम याच भागात झाला असावा असे मानण्यात येते.

➤ आंब्याच्या झाडाचा उपयोग

- 1 कारभारी लोक पिकलेल्या आंब्याची भाजी करतात व तिला साठे म्हणतात.
- 2 कैरीच्या फोडी उन्हात वाळवून आमटी करताना वापरतात.
- 3 हिरव्या कैऱ्या किसून वाळवून आमचूर करतात हा मसाला सारखा वर्षभर वापरतात.
- 4 कैरीची आंबट तिखट चटणी होते .
- 5 राजापूरी कैरी पासून मुरांबा बनतो.
- 6 कच्चा आंब्याचे लोणचे करतात हे लोणचे चवीला खूप चविष्ट असते.

7 पिकलेल्या आंब्याचा आमरस करत किंवा फोडी करून खातात.

❖ दुसरे झाड त्याचे नाव - अर्जुन

❖ पहिल्या झाडाचा सध्याचा फोटो

❖ दुसऱ्या झाडाचा लावतांनाचा फोटो

- झाडाचे मराठी नाव - अर्जुन
- झाडाचे इंग्रजी नाव - The White Mudrah Tree
- झाडाचे बोटॅनिकल नाव - Terminalia Arjuna
- झाडाचे अक्षवृत्तीय स्थान - 20.27281244
- झाडाचे रेखावृत्तीय स्थान - 74.0465391
- झाडाची लावतांनाची उंची - 55 CM
- झाडाची आत्ताची उंची - 60 CM
- झाडाची बोटॅनिकल माहिती - (मराठीत किवा इंग्रजीत)

अर्जुन भारतातील एक औषधी वृक्ष आहे त्याला गवल खूप तसेच नदीस अर्ज नदी-नाल्यांच्या किनारी असल्याच्या कारणाने या नावाने सुद्धा ओळखले जाते या झाडांचे साधारणतः उंची 60 ते 80 फूट असते आणि हे झाड हिमालय शुष्क डोंगराळ परिसरात तसेच बिहार मध्य प्रदेशात आढळतात याचा उपयोग प्राचीन काळापासून केला जातो

दुसऱ्या झाडाचे उपयोग

- 1 अर्जुन झाडाची साल वापरल्यास वात-पित्त नियंत्रणात ठेवून कोलेस्टेरॉल कमी होते.
- 2 अर्जुन हे औषधी वनस्पती आहे.
- 3 अर्जुनाच्या सालाची घोटी करून दिल्यास पोटाचे विहार विकार दूर होतात.
- 4 अर्जुनाची साल रुदय विकार उपयोगी ठरते.

5 अर्जुन अर्जुन सालाचे उपयोग हा हाड मोडले असेल तर त्याची पावडर पिणे किंवा त्याचा लेप लावल्यास हाडे मजबूत होतात व ते हवेत असते तर बसतात.

❖ दुसऱ्या झाडाचा आत्ताचा फोटो

महाविद्यालयाने सुरु केलेल्या या उपक्रमाविषयी तसेच पर्यावरण संवर्धनासाठी आपल्या मताविषयी सविस्तर मत लिहा

पर्यावरण जाणीव जागृती आणि आम्ही सहभागी होऊन उपक्रम अतिशय सुंदर रीतीने तयार केला या उपक्रमाने पर्यावरणाचा होणारा ऱ्हास कमी होण्यास मदत होईल झाडे लावून झाडांचे संगोपन केले त्यांची व्यवस्थित काळजी घेतली व त्या झाडापासून भरपूर प्रमाणात ऑक्सिजन मिळतो पर्यावरणाच्या दृष्टीने हा उपक्रम प्रेरणादायी होईल भविष्यात होणाऱ्या समस्या या उपक्रमातून टाळता येऊ शकतात आपले जीवन समृद्ध करण्यासाठी उपलब्ध नैसर्गिक साधनांचा वापर केला पाहिजे पर्यावरण जागृती शिक्षण अलीकडे पर्यावरण शिक्षणाचा महाविद्यालयीन अभ्यासक्रमात समावेश झाला ही अत्यंत महत्त्वाची गोष्ट त्यामुळे त्यांची काळजी होऊ नये अत्यंत महत्त्वाचे आहे महाविद्यालयातील

प्रत्येकाने या उपक्रमात सहभाग घेतला आपण पर्यावरण संतुलनाची विविध उपाय केले जातात जास्त प्रमाणात होत नाही या अभ्यासक्रमातून यांच्या घरासमोर दोन झाडे लावली पण प्रत्येकाने वृक्षलागवड करून पर्यावरणाचे रक्षण केले पाहिजे पर्यावरण वाचवा जीवन वाचवा देश वाचवा या उक्तीप्रमाणे पर्यावरणाचे संवर्धन काळाची गरज झाली आहे हा उपक्रम करताना मला अतिशय आनंद झाला मी पण पर्यावरण संवर्धनासाठी काही मदत करत असल्याची भावना निर्माण झाली यात आम्हाला प्राचार्य सरांनी मार्गदर्शन व तसेच माहिती देण्यास मदत केली या उपक्रमात माझ्या घरच्यांनी पण मदत केली त्यांना हा उपक्रम खूप आवडला झाडाला पाणी खते घालून काळजी घेतली या उपक्रमतून जास्तीत जास्त फायदा होईल . हा उपक्रम आदर्श उपक्रम आहे

हा उपक्रम प्रत्येकाने दोन झाडे लावून यशस्वीपणे पार पाडला .या उपक्रमातून झाडे लावणे व त्यांची काळजी घेणे हा संदेश आजूबाजूच्या लोकांना प्रेरणा देणारा असल्यामुळे.

‘झाडे लावा झाडे जगवा’

पर्यावरण जाणीव जागृती

प्रकल्प अहवाल

महाविद्यालयाचे नाव - कला व वाणिज्य

महाविद्यालय वडनेर,

ता. चांदवड.

विद्यार्थ्यांचे नाव - बिन्नर कविता बाळू

विद्यापीठ परीक्षा नंबर-

विषय - पर्यावरण सतर्कता

मार्गदर्शकाचे शिक्षकाचे नाव - प्रा. ए.एल.भगत.सर

विद्यार्थ्यांची सही

मार्गदर्शकाची सही

जाणीव जागृती या विषय अंतर्गत राबविलेल्या प्रकल्पाविषयी -

प्रस्तावना

शैक्षणिक वर्ष 2019-20 या वर्षात मी बिन्नर कविता बाळू या कला व वाणिज्य महाविद्यालयात शिकत असून आम्हाला पर्यावरण जाणीव जागृती हा विषय आहे. आमचे विषय शिक्षक प्रा. भगत सर आहे. त्यांनी आम्हाला पर्यावरणाचे महत्त्व पटवून दिले आणि आम्हाला प्रत्येक विद्यार्थिनींना प्रत्येकी दोन झाडे लावण्यासाठी दिल.

आणि ती झाडे कशाप्रकारे लावायचे आणि त्यासाठी आम्हाला सरांनी जागेचे रेखावृत्त आणि अक्षवृत्त हे काढायला लावले होते आणि ते झाडे जगवायची व मोठी करायची असे सांगण्यात आले. या प्रकल्पात आम्ही दरवर्षी दोन झाडे लावण्याची मोहीम राबविली आमच्या शिक्षकांनी सांगितले. झाडाची सर्वांनी अत्यंत काटकसरीने काळजी घेणे.

❖ पहिले झाडा त्याचे नाव - सीता अशोक

पहिले झाडाचा लावतांनाचा फोटो

- झाडाचे मराठी नाव - सीता अशोक
- झाडाचे इंग्रजी नाव - Sita Ashoca
- झाडाचे बोटॅनिकल नाव - Suraca Asoca
- झाडाचे अक्षवृत्तीय स्थान - २०.२८०२२३
- झाडाचे रेखावृत्तीय स्थान - ७४.०५४२४३
- झाडाची लावतांना उंची - ११५ CM
- झाडाची आत्ताची उंची - २२५ CM
- झाडाची बोटॅनिकल माहिती - (मराठीत किवा इंग्रजीत)

अशोक ही मूळची भारतीय वनस्पती सदाहरीत प्रकारातील एक लहानकर वृक्ष शौच्या का असो का हे त्याचे शास्त्रीय नाव स्वतःच्या विशिष्ट पर्णसंभार राखणार. हे सीता अशोक कांचन पूर्ण वाढलेले झाड पहाणं म्हणजे स्वर्गसुख च

हे खूप हळू वाढणारे झाड आहे. मुंबईच्या जिजामाता उद्यानात अशोकाचे खूप जुनी मोठी झाडे आहेत.

अशोकाचे पान लांबी आणि मऊ असतात कोवळ्या पानांना लाल रंग असतो. भरगच्च पर्ण भारा मुळे या फेब्रुवारी ते एप्रिल या कालावधीत अशोकाला फुलांचा बहर येतो. फुले आली की हे झाड विशेष सुंदर दिसते छोट्या छोट्या पाकळ्या असणारी लांब भाड्याची असंख्य फुले एकाच गुच्छात असतात. अशा असंख्य गुच्छाने भरलेला सीता अशोक पाहण्याचा आत्ताच हा कालावधी अशोकाच्या फुलांचा रंग आधी पिवळा मग भगवा आणि नंतर लालसर होतो.

सूर्याच्या किरणांमुळे फुलांच्या रंगात होणारा बदल झाडाला विशेष सौंदर्य प्रदान करतो. अशोकाच्या झाडाची साल तपकिरी रंगाची असून अत्यंत औषधी मानले जाते. औषधाची चाल खोड आणि फुले वेगवेगळ्या औषधात वापरले जातात. अशोक वरिष्ठ नावाने एक प्रसिद्ध आयुर्वेदिक औषध तयार केले जाते. त्याच्या झाडाच्या सालीपासून मुत्रविकार तसेच विशेष करून महिलांचे रक्त शुद्धीकरण व इतर अनेक विकारांवर अशोक अत्यंत गुणकारी मानला जातो..

पहिल्या झाडाचा सध्याचा फोटो

दुसरे झाड त्याचे नाव - चाल्टा

दुसऱ्या झाडाचा लावतांनाचा फोटो

➤ झाडाचे मराठी नाव - चाल्टा

- झाडाचे इंग्रजी नाव - Chalta
- झाडाचे बोटॅनिकल नाव - delinia pentgyana
- झाडाचे अक्षवृत्तीय स्थान - 20.27127
- झाडाचे रेखावृत्तीय स्थान - 74.05657
- झाडाची लावतांना उंची - 40 CM
- झाडाची आत्ताची उंची - 110 CM
- झाडाची बोटॅनिकल माहिती - (मराठीत किंवा इंग्रजीत)

मध्यप्रदेशातील प्रमुख आदिवासी समुदाय दिल्लीनिया ची फळे भाजी म्हणून वापरतात आणि चटणी बनवतात. रूट डोको वर्ष शरीराच्या वेदना दूर करण्यासाठी दिली जाते. तर सालची पावडर मधुमेह अतिसार आणि पेचीस रोग बरा करण्यासाठी वापरली जाते. लेक ची पेस्ट जखमांवर लागवड आणि जर अनेक रोग बरे करतो. उभय आले की पिवळे सुगंधित एकटे किंवा टर्मिनल कमेंटस फ्लेक्स दात केलेले पसरलेले मोठे आणि फळांमध्ये माणसं कोरला लोगो फ्री टेन्स कार पल 05:23 शंकूच्या आकाराचे ग्रहण असंख्य बीचाड झाडाची साल आराखडे पृष्ठभाग पांढऱ्या कारक आहे.

दुसऱ्या झाडाचा सध्याचा फोटो

महाविद्यालयाने सुरु केलेल्या या उपक्रमाविषयी तसेच पर्यावरण संवर्धनासाठी आपल्या मताविषयी सविस्तर मत लिहा

महाविद्यालयाने सुरु केलेल्या पर्यावरण जाणीव जागृती याविषयी प्रकल्प सुरु केला असून पर्यावरणाचा खूपच त्रास होत चालला आहे आपल्या देशामध्ये मोठ्या प्रमाणात झाडांची तोड केली जाते. झाडांची तोड झाल्यामुळे दुष्काळ मोठ्या प्रमाणात पडतो. अशावेळी प्रश्न पडतो की या सगळ्यांसाठी आपण काय करू शकतो. आपल्या देशात संदर्भात दुष्काळाची स्थिती गंभीर स्वरूपाची आहे. पहाडामध्ये वनवे पेटल्या चे दिसतात. म्हणून संपूर्ण जंगलांमध्ये भुकंप जाणवत आहे. व जास्त प्रमाणात वादळ जाणवत आहे. पर्यावरणाचा भाग आहे पर्यावरणाचा ढासळणारा स्टोन सावरण्याचा

एक महत्त्वाचा उपाय म्हणजे वृक्षरोपण होय अलीकडे वृक्षारोपणाचे कार्यक्रम होतात सामाजिक वनीकरण याची कल्पना आता रूढ होत आहे.

झाडे लावणे किती आवश्यक आहे त्याहून ती वाढवणे व त्यांचे जतन करणे महत्त्वाचे आहे. यासाठी प्रत्येकाने एक तरी झाड दत्तक घेतलं पाहिजे किंवा लावले पाहिजे त्याची काळजी घेतली पाहिजे. झाडे लावा आणि झाडे वाचवा आणि काळजी घ्या हा पर्यावरण दिवसाचा संदेश आहे पर्यावरण हा दिवस 5 जून रोजी साजरा केला जातो. परंतु प्रचंड प्रमाणात वाढत चाललेल्या वृक्षतोडीमुळे एक दिवस पृथ्वी रस्ता तळाला जाईल. भीती निर्माण झाली आहे. गावच्या नद्यांमध्ये देखील सांडपाणी सोडले जाते पावसाळा अभावाने वाळवंटे वाटू लागली यासाठी अंतर मोहीम सुरू केली पाहिजे.